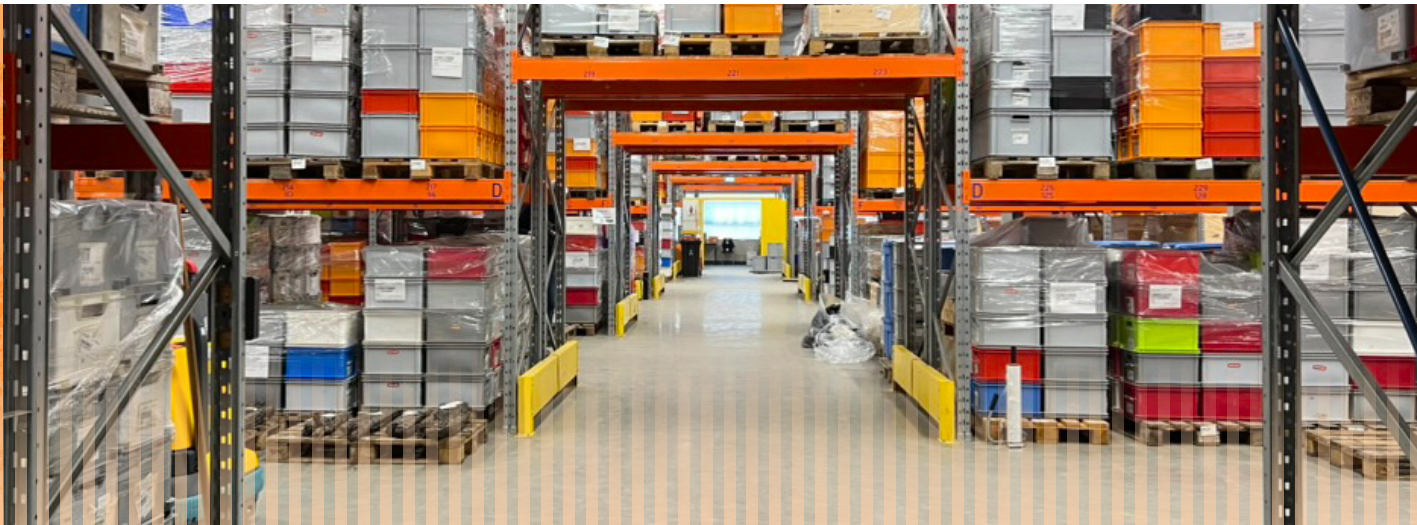

Deponeren van een archeologisch onderzoek

Deponeren als basis voor de toekomst

Archeologisch onderzoek draagt bij aan inzicht in het verleden. Met die inzichten kun je vragen over het verleden, maar ook over het heden en de toekomst beantwoorden. Het is daarom van belang om archeologisch onderzoek en de opbrengsten daarvan goed te documenteren, vast te leggen en te behouden voor de toekomst. In de archeologie wordt dit het ex situ behouden van een vindplaats genoemd.

Archeologische opbrengsten zijn vaak divers. Soms zijn ze baanbrekend, bijvoorbeeld door een bijzondere vondst, een onverwachte vindplaats of kenmerkende landschapsstructuren. Soms lijkt de opbrengst juist beperkt omdat er geen archeologische waarde wordt gevonden. Maar ook dat is betekenisvol.

Alle archeologische opbrengsten samen zorgen voor kennis. En met die kennis komt (meer) waardevol inzicht over het verleden, het heden en de toekomst. Daarom deponeren we alle opbrengsten van een archeologisch onderzoek in een daarvoor ingericht (e-)depot. Zo komen ze beschikbaar voor publiek en voor iedereen die er nu en in de toekomst op voort wil bouwen. Deponeren is daarmee in essentie het ex situ bewaren van een archeologische vindplaats.

De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) beschrijft de uitvoering van een archeologisch onderzoek vanaf het programma van eisen tot aan het deponeren bij het depot. De KNA is verplicht bij het bodemroerend archeologisch onderzoek en vrijwillig voor niet-bodemroerend onderzoek, zoals bureauonderzoek en geofysisch onderzoek. Daarmee wordt de uitvoering van het onderzoek transparant en de vastlegging daarvan volgens vaste standaarden gegarandeerd. Hierdoor kunnen de opbrengsten van het onderzoek nu en in de toekomst opnieuw geïnterpreteerd worden. Het op uniforme wijze deponeren en beheren draagt daar in hoge mate aan bij.

Organisatie van deponeren

Om er zeker van te zijn dat er geen verworven kennis verloren gaat voor nu en voor de toekomst, is het deponeren, het depotbeheer en het eigenaarschap van archeologische vondsten in Nederland sinds 2016 via de Erfgoedwet geregeld. Op hoofdlijnen geldt daarbij het volgende:

- de overdracht van vondsten en documentatie behoort tot het archeologisch onderzoek en is daarmee de taak van de certificaathouder. De KNA geeft richting aan wat te deponeren en hoe (zie art. 5.6.3 Erfgoedwet);

- het eigenaarschap van vondsten en documentatie komt vrijwel altijd toe aan een overheid (zie art. 5.7 Erfgoedwet). Dit geldt ook als het archeologisch onderzoek geïnitieerd en betaald is door een derde, bijvoorbeeld een ontwikkelaar;
- de depots zijn altijd gekoppeld aan een overheid, vandaar de term depothouder/eigenaar. Zij moeten zorgen voor een verantwoorde opslag van vondsten, documentatie en rapporten in verband met behoud en toegankelijkheid (zie: art. 5.8 Erfgoedwet);
- het toezicht op de depots is gelegd bij de Inspectie Overheidsdocumentatie en Erfgoed. Zij ziet toe op de naleving van onder andere de hierboven vermelde wettelijke verplichtingen uit de Erfgoedwet.

Maritieme archeologische vondsten van nationaal belang worden bewaard en beheerd in het Nationaal Depot voor Scheepsarcheologie (NSD), dat deel uitmaakt van Museum Batavialand in Lelystad. Overige maritieme archeologische vondsten komen in het depot van de betreffende provincie of gemeente.

Depothouders/eigenaren kunnen voor hun taken gebruik maken van het KNA-Protocol Depotbeheer. De hierin beschreven processen sluiten aan op o.a. het deponeren vanuit het archeologisch onderzoek. Veel depothouders/eigenaren conformeren zich daarom aan het Protocol, hoewel het gebruik van het Protocol vrijwillig is.

De depothouder/eigenaar is de juridische eigenaar van de vondsten en tevens de juridische houder van het depot (op grond van art. 5.7 Erfgoedwet). Dit is een overheid, doorgaans Gedeputeerde Staten of college van B&W. De depotbeheerder is een functionaris die namens depothouder/eigenaar de taken rond het depot uitvoert of uit laat voeren.

Deponeren: het sluitstuk van een onderzoek

Deponeren is binnen het kwaliteitssysteem het laatste onderdeel van een archeologisch onderzoek. Er zijn hierbij meerdere partijen direct of indirect betrokken, met ieder een eigen rol en een eigen belang.

- De initiatiefnemer financiert het onderzoek en daarmee het uitwerken, documenteren en deponeren en faciliteert daarmee – als verplichting volgend uit de vergunningseisen die aan de aanvrager worden gesteld – de certificaathouder bij het nakomen van diens wettelijke eisen.
- De certificaathouder heeft de wettelijke plicht om het onderzoek uit te werken, te documenteren en te deponeren. Hiervoor gelden – op grond van de Erfgoedwet – de KNA-eisen. Voor het voldoen aan de genoemde verplichting dient de certificaathouder gefaciliteerd te worden door de initiatiefnemer.

De kosten voor een archeologisch onderzoek kunnen – zeker bij veel vondsten – hoog zijn. Voorkom daarom dat het deponeren als financieel sluitstuk van het onderzoek wordt gezien. Het PvE speelt hierin een belangrijke rol: zorg voor een goede verwachting, werk met materiaalcategorieën en eenheidsprijzen, ken de eisen van depothouder/eigenaar en neem in het contract een voorziening voor onverwachte situaties op.

Zie voor meer informatie factsheet: [Het werken met een Programma van Eisen](#).

- De depothouder/eigenaar heeft de wettelijke plicht om vondsten en documentatie te ontvangen en te beheren. Voor het uitwerken, conserveren en deponeren gelden voor de uitvoerder van het onderzoek de KNA-eisen. Hierbij kan de depothouder/eigenaar eigen aanvullende eisen (bijvoorbeeld aan de aanlevering) stellen.

Omdat er in de KNA al eisen aan deponering worden gesteld, gelden alle andere eisen – vanuit het perspectief van de KNA – als ‘aanvullend’. Als een depothouder/eigenaar deze aanvullende eisen wil stellen (doorgaans via een bestuurlijk besluit), is het raadzaam om deze openbaar en eenvoudig vindbaar te maken.

Op die manier zijn deze ook bij aanbesteding van KNA-onderzoek voor alle (potentiële) inschrijvers bekend. Het PvE kan daar dan naar verwijzen, zodat de eisen al voor het project bekend zijn en verwarring tijdens de deponering wordt voorkomen.

Op het moment dat een PvE wordt opgesteld, is er nog geen vondst of opgravingsdocumentatie. Een depothouder/eigenaar is op dat moment nog geen partij en kan in het PvE geen projectspecifieke eisen stellen. Omdat er in een later stadium van het onderzoek mogelijk wel aanvullende eisen gaan gelden, is het verstandig om bij het opstellen van het PvE hier toch rekening mee te houden.

Gezamenlijke afspraken: KNA

Het Centraal College van Deskundigen Archeologie (CCvD) heeft in de KNA eisen aan deponering gesteld om te zorgen voor een optimale transparantie en herleidbaarheid van onderzoek en een efficiënte uitvoering in het werkveld. Dit betreft (op hoofdlijnen):

- de eisen aan de uitwerking en tijdelijke conservering van vondstmateriaal, inclusief tijdelijke opslag in transitodepots en het (conserverings) rapport, zijn opgenomen in specificaties OS11, OS11b en OS16;
- de lijst van te deponeren documenten, tekeningen en gegevens (de projectdocumentatie) is opgenomen in OS17;
- de minimale inhoud van de verschillende onderzoeksrapporten (bureauonderzoek, inventariserend veldonderzoek, specialistisch onderzoek en opgravingsonderzoek) is opgenomen in de betreffende specificaties;
- de eisen aan de digitale aanlevering zijn opgenomen in OS17. Dit betreft aanlevering van de digitale projectdocumenten via de pakbon (beschrijving van het aangeleverde materiaal) en van de onderliggende data via verschillende domeintabellen en het uitwisselingsformat SIKB-0102.

Daarmee is de KNA helder over hoe en wat er uit hoofde van de KNA vanuit een archeologisch onderzoek gedeponeerd moet worden voor het uiteindelijke doel: behoud voor publieke beleving en (toekomstig) onderzoek.

Belangrijke taken van depothouder/eigenaar tijdens het archeologisch onderzoek zijn:

- algemeen: bekendmaken van aanvullende eisen en richtlijnen voor deponering, zodat een PvE hiernaar kan verwijzen of deze kan opnemen;
- tijdens veldwerk: op verzoek van certificaathouder deelnemen aan overleg bij vondsten die qua aard of omvang afwijken van het PvE;
- tijdens uitwerking: beoordelen van het inhoudelijk onderbouwde selectierapport/ selectieadvies (incl. deselectie) van de certificaathouder;
- voor deponering: beoordelen van conserveringsrapport;
- bij deponering: in ontvangstnemen en beoordelen van vondsten en in ontvangstnemen en beoordelen van projectdocumentatie (incl. eventueel aanwijzen e-depot);
- na deponering: registreren en beheren van aangeleverde vondsten en projectdocumentatie.

Nuttige links:

- [Erfgoedwet](#)
- [BRL en KNA](#)
- [Toetsingskader archeologische depots](#)
- [Informatie over digitale uitwisseling](#)
- Video "[De pakbon en datastandaard 0102](#)"

Toelichting op de factsheets Werken met de KNA:

Deze informatieve factsheet is tot stand gekomen op initiatief van het Centraal College van Deskundigen Archeologie van SIKB. Zij wenst met deze factsheet meer toelichting te geven op de wijze waarop het deponeren van een archeologisch onderzoek binnen het kwaliteitssysteem van de Nederlandse archeologie kan worden toegepast. Deze factsheet is gericht op depothouders namens GS en depotbeheerders in opdracht, actoren/ certificaathouders, opdrachtgevers/ initiatiefnemers en bevoegde gezagen. Er zijn zes factsheets beschikbaar over werken met de KNA:

- Factsheet: Werken met een Programma van Eisen (PvE) Archeologie
- Factsheet: Overheidsrollen in de archeologie
- Factsheet: Contractvorming in de archeologie
- Factsheet: Deponeren
- Factsheet: Specialistisch onderzoek
- Factsheet: Innovatief onderzoek

Kijk voor alle factsheets op www.sikb.nl/archeologie/publicaties-archeologie/download

Onlangs alle zorgvuldigheid waarmee deze factsheet tot stand is gekomen kan zij onjuistheden bevatten of tot onjuiste conclusies leiden. SIKB is nimmer aansprakelijk voor enige vorm van schade die voortvloeit uit deze factsheet dan wel uit de toepassing daarvan.